

Sygn. akt V U 733/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 czerwca 2013 roku

Sąd Okręgowy w Słupsku V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Radosław Buko**

Protokolant: st. sekr. sądowy Beata Pezena

po rozpoznaniu w dniu 13 czerwca 2013 roku w Słupsku

odwołania B. N.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

z dnia 18 marca 2013 roku znak (...)

w sprawie **B. N.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.**

o emeryturę

I. oddala odwołanie

II. nie obciąża ubezpieczonej B. N. kosztami procesu

UZASADNIENIE

Ubezpieczona B. N. wniosła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z dnia 18 marca 2013 roku, znak (...) odmawiającej uchylenia decyzji z dnia 27 września 2011 roku, w części w jakiej decyzja ta zawieszala prawo do emerytury za okres od 01 października 2011 roku do dnia 21 listopada 2012 roku.

W toku procesu ubezpieczona wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji i domagała się wypłaty emerytury za okres jej zawieszenia tj. od 01 października 2011r. do 21 listopada 2012 roku.

Pozwany organ rentowy – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wniósł o oddalenie odwołania oraz zasądzenie od ubezpieczonej kosztów zastępstwa prawnego jednocześnie podnosząc, iż prawo do wypłaty emerytury przysługuje ubezpieczonej wyłącznie od dnia ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego tj. od dnia 22 listopada 2012 roku.

Sąd ustalił, co następuje:

Ubezpieczona B. N. ur. (...) w dniu 29.10.2007 r. złożyła wniosek o emeryturę. Decyzją z dnia 09.11.2007 r. organ rentowy przyznał jej prawo do emerytury od 23.11.2007 r. tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego i jednocześnie zawiesił wypłatę świadczenia wobec pozostawania w stosunku pracy.

Decyzją z dnia 23.01.2009 roku organ rentowy wznowił wypłatę emerytury od 1.01.2009r. ze względu na zmianę przepisów.

Decyzją z dnia 27.09.2011 roku organ rentowy wstrzymał ubezpieczonej wypłatę emerytury od 1 października 2011r., gdyż ubezpieczona kontynuowała zatrudnienie.

/dowód: akta emerytalne: wniosek k. 1 – 3, decyzja z 09.11.2007 r. k. 84 – 85, decyzja z 23.01.2009r k. 93 – 93 v., decyzja z 27.09.2011r k. 175/

Wnioskiem z dnia 28.11.2012r. ubezpieczona wniosła o wypłatę należnych świadczeń emerytalnych za okres od 1 października 2011r.

Decyzją z dnia 20.12.2012r. organ rentowy wznowił wypłatę świadczenia od dnia 22 listopada 2012 roku.

/dowód: akta emerytalne: wniosek o podjęcie z 28.11.2012r. k. 186, decyzja o podjęciu wypłaty emerytury z dnia 20.12.2012 r. k. 196 – 196 v./

Zaskarżoną decyzją z dnia 18.03.2013r. organ rentowy odmówił uchylenia decyzji z dnia 27.09.2011r. w części w jakiej ta decyzja zawiesza prawo do emerytury za okres od 1 października 2011 roku do 21 listopada 2012 roku.

/dowód: akta emerytalne: zaskarżona decyzja z 18.03.2013r. k. 211/

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonej B. N. nie zasługuje na uwzględnienie.

Ubezpieczona powoływała się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego, w sprawie K 2/12 z 13 listopada 2012 roku. Trybunał Konstytucyjny orzekł w nim, iż art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103 a ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 roku, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji RP.

Trybunał Konstytucyjny wskazał, iż w porządku prawnym, jaki istniał w naszym kraju i w przepisach emerytalno – rentowych sytuacja dotycząca prawa do emerytury i możliwości bądź braku możliwości kontynuowania zatrudnienia zmieniała się na przestrzeni lat.

Od 1 lipca 2000 r. (data wejścia w życie art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS) nierozwiązanie stosunku pracy powodowało, że prawo do świadczenia mogło zostać ustalone, ale nie mogło zostać zrealizowane (zostało zawieszona).

Uzasadniając tę zmianę, wskazano, że zasadniczą rolę w ubezpieczeniu społecznym odgrywa powiązanie prawa do świadczenia z brakiem środków utrzymania, a łączenie dochodów z pracy, z jednoczesnym pobieraniem emerytury stawia pracujących emerytów w pozycji uprzywilejowanej, co nie może być oceniane w oderwaniu od poziomu życia społeczeństwa, istniejącego bezrobocia oraz obciążeń pracodawcy i budżetu państwa.

Art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS został uchylony mocą art. 37 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507). Od 8 stycznia 2009 r. treścią ryzyka emerytalnego ponownie było osiągnięcie odpowiedniego wieku.

Uchylenie art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS było konsekwencją realizacji programu „Solidarność pokoleń – działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+” – pakietu działań rządowych zmierzających do zwiększenia zatrudnienia osób po 50. roku życia.

Uchylenie powołanego przepisu miało usunąć jedną z barier aktywności zawodowej tych osób. Zgodnie z art. 45 ustawy z 21 listopada 2008 r. wypłaty zawieszony emerytury dokonywało się na wniosek osoby zainteresowanej, a Zakład Ubezpieczeń Społecznych informował osoby, mające w dniu wejścia w życie ustawy zawieszony prawo do emerytury w trybie art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, o warunkach pobierania świadczeń. Ten stan prawny obowiązywał do 31 grudnia 2010 r.

Od 1 stycznia 2011 r. obowiązuje art. 103a, dodany do ustawy o emeryturach i rentach z FUS na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r., znoszący możliwość pobierania emerytury bez rozwiązywania umowy o pracę z dotychczasowym pracodawcą, na rzecz którego była wykonywana praca bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego.

Art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS objął wszystkich emerytów, a więc nie tylko tych, którzy prawo do emerytury uzyskają od momentu jego wejścia w życie, ale również tych, którzy przeszli na emeryturę wcześniej. Ci emeryci, którzy nabyli prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. mogli ją pobierać bez rozwiązania umowy o pracę jeszcze przez 9 miesięcy od daty wejścia w życie zmiany, czyli do 30 września 2011 r. Jeżeli do tego momentu stosunek pracy nie ustał, wypłata emerytury została przez ZUS wstrzymana, poczynając od 1 października 2011 r.

Należy zwrócić uwagę, że obowiązująca regulacja nie wyłącza możliwości łączenia emerytury z dochodami z pracy zarobkowej, lecz uzależnia wypłatę emerytury od rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą (pracodawcami), u którego dana osoba była zatrudniona bezpośrednio przed złożeniem wniosku o emeryturę. Emeryt może wrócić do pracy do tego samego lub innego pracodawcy (oczywiście, o ile zostanie zatrudniony) i pobierać zarówno wynagrodzenie, jak i emeryturę.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 roku, w sprawie K 2/12, stwierdził niekonstytucyjność przepisu art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z 2010 r. Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 205, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578 i Nr 257, poz. 1726, z 2011 r. Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118 i 251), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.

Trybunał Konstytucyjny uznał, iż ustawodawca odstępując od wcześniej przyjętej polityki, wobec osób, które nabyły prawo do emerytury pod rządami przepisów obowiązujących od 2009, godzi w zasadę zaufania do państwa i prawa, naruszając bezpieczeństwo prawne obywateli.

Osoby, które skutecznie nabyły i realizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 do 31 grudnia 2010 musiały, w związku ze zmianą przepisów, poddać się nowej, mniej korzystnej dla nich treści ryzyka emerytalnego tj. poza wiekiem spełniać warunek rozwiązania stosunku pracy. Gdyby w chwili przejścia na emeryturę osoby te wiedziały, że będą musiały przerwać zatrudnienie, aby uzyskać świadczenie emerytalne, to w chwili osiągnięcia wieku emerytalnego nie podjęłyby decyzji o złożeniu wniosku o emeryturę, lecz kontynuowały nadal zatrudnienie.

Działając w zaufaniu do państwa i stanowionego przez nie prawa podjęły w przeszłości decyzję co do przejścia na emeryturę, gdyby wiedziały, iż nastąpi zmiana stanu prawnego, uzależniająca realizację prawa do tego świadczenia od rozwiązania stosunku pracy, ich decyzja mogłaby być inna, bo z perspektywy dokonanej nowelizacji przepisów okazała się dla nich niekorzystna.

W realiach przedmiotowej sprawy należy stwierdzić, iż ubezpieczona nabyła prawo do emerytury od 23 listopada 2008 roku (czyli przed zmianą przepisów, która nastąpiła od 8 stycznia 2009r.) i prawo to nie było przez nią realizowane, z uwagi na nierozwiązanie stosunku pracy. W dacie nabycia przez ubezpieczoną prawa do emerytury

wówczas obowiązujące przepisy wymagały zawieszenia wypłaty świadczenia wobec tych emerytów, którym prawo to zostało przyznane, lecz nie rozwiązały one stosunku pracy.

W ocenie Sądu Okręgowego, orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego, w którym ubezpieczona upatruje podstawy swojego roszczenia, nie ma zastosowania do jej sytuacji.

W uzasadnieniu wyroku Trybunał Konstytucyjny podniósł, że rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 roku spowodowało, że osoby, które już skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. musiały, na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, poddać się nowej, mniej korzystnej dla nich treści ryzyka emerytalnego. Innymi słowy, ubezpieczeni, którzy prawo do emerytury uzyskali po spełnieniu jedynie warunku osiągnięcia wieku (oraz odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego), musieli ponownie zrealizować swoje prawo do emerytury według nowej treści ryzyka, czyli spełnić także warunek rozwiązania stosunku pracy, aby emeryturę nadal pobierać od 1 października 2011 r. Oznaczało to dla nich, że chcąc nadal pracować i jednocześnie pobierać emeryturę (w tym miejscu należy przypomnieć, że ustawodawca nigdy nie zakazywał i aktualnie także nie zakazuje łączenia świadczenia emerytalnego z wynagrodzeniem, co więcej – zgodnie z art. 103 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS emeryci, którzy osiągnęli tzw. powszechny wiek emerytalny mają możliwość łączenia dochodów z tych źródeł bez żadnych ograniczeń kwotowych) muszą rozwiązać stosunek pracy i raz jeszcze go nawiązać – oczywiście, jeśli znalazły nowego pracodawcę albo dotychczasowy zgodził się ponownie je zatrudnić. Nie budzi wątpliwości Sąd Okręgowy, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego odnosi się tylko do ubezpieczonych, którzy skutecznie nabyli i od daty nabycia prawa realizowali prawo do emerytury tj. nabyli i realizowali prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r.

Wyrok ten nie ma zastosowania do ubezpieczonej, która prawo do emerytury nabyła w 2008 r. W jej sytuacji, w obowiązującym wówczas stanie prawnym, z chwilą nabycia prawa do emerytury bez rozwiązania stosunku pracy świadczenie było zawieszane, nie było realizowane. Ubezpieczona zatem mogła wybrać, czy chce pozostać w zatrudnieniu mając zawieszane prawo do emerytury, czy skorzystać z prawa i pobierać emeryturę po rozwiązaniu stosunku pracy. Na zakończenie jeszcze raz podkreślić należy, iż prawo do świadczenia jest inną instytucją od realizacji tego prawa w postaci wypłaty emerytury.

W doktrynie nie jest kwestionowany pogląd, że prawo do emerytury nabywa się tylko raz (tak Inetta Jędrasik – Jankowska w „Emerytura i inne świadczenia związane z wiekiem” LexisNexis Warszawa 2007 strona 77) – zatem niewątpliwie ubezpieczona nabyła je w 2008 i nie została zmuszona do rozwiązania stosunku pracy w trakcie pobierania emerytury.

Z tych racji natury faktycznej i prawnej omówionych powyżej Sąd uznał odwołanie ubezpieczonej B. N. za bezzasadne i w oparciu o art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił je, o czym orzeczono jak w punkcie I sentencji wyroku.

O kosztach procesu orzeczono w punkcie II sentencji wyroku na podstawie art. 102 k.p.c. Zdaniem Sądu Okręgowego za nieuzasadnione należy uznać obciążenie ubezpieczonej kosztami procesu.

Zastosowanie przez sąd art. 102 k.p.c. powinno być oceniane w całokształcie okoliczności, które by uzasadniały odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i fakty leżące na zewnątrz procesu zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego (sytuacji życiowej) ubezpieczonej. Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (tak: Sąd Najwyższy w postanowieniu 1974.01.14 II CZ 223/73 LEX nr 7379). Również Sąd Najwyższy w postanowieniu 1966.06.28 I CR 372/65 LEX nr 6011 wywiódł, że stosownie do art. 102 k.p.c. w przypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może nie obciążać strony przegrywającej kosztami procesu. Kodeks nie określa bliżej pojęcia "Wypadki szczególne", pozostawiając rozwiązanie tego zagadnienia praktyce sądowej. Jednakże brak jakichkolwiek ograniczeń wyliczonych choćby przykładowo wskazuje na intencję ustawodawcy szerokiego pojmowania zakresu tego terminu.

W przedmiotowej sprawie Sąd uznał, że zachodzą przesłanki do zastosowania art. 102 k.p.c., albowiem ubezpieczona działała w procesie w przeświadczeniu słuszności swych żądań, a ocena ich zasadności wymagała prawidłowej wykładni przepisów prawa.

Podobnie wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20.12.1979 r., II PR 78/79, OSPiKA 1980, nr 11, poz. 196. Ubezpieczona w toku postępowania działała osobiście. Nie korzystała przy tym z pomocy prawnej, przez co pozbawiona była możliwości dokonania prawidłowej oceny stosownych przepisów prawnych. Ponadto przy uwzględnieniu sytuacji majątkowej ubezpieczonej, sprzecznym z zasadami współżycia społecznego byłoby obciążanie jej kosztami procesu – kosztami zastępstwa procesowego.